

א' סיון, תשע"ג, 10.5.2013

גיליון מס' 358

פרשת במדבר

ספר מדבר ב'מבט על'

מאת נח חיות, קבוצת יבנה

אני מבקש להקדיש את דף הלימוד ל"מבט על" על ספר במדבר.

הספר מתאר לכאורה שלושים ותשע שנות נדודים במדבר אך מתרכז למעשה בשנתיים בלבד; השנה השנייה ושנת הארבעים. פרקים א-יד מתארים את השנה השנייה למסע והחל מפרק כ' אנו פוסעים במדבר כבר בשנת הארבעים, ויחד עם דור הבנים ליוצאי מצרים, מתכוננים נרגשים לכניסה לארץ. בתווך, בין תיאור השנה השנייה והשנה השלושים ותשע, ממוקמים פרקים ט"ו-י"ט ובמרכזם מרידת קורח ואירועים אחרים שאינם משויכים לזמן מוגדר.

המבנה המיוחד הזה מדגיש את האכזבה מכישלונותיו החוזרים ונשנים של הדור הראשון, שמגיעים לשיאם בחטא המרגלים (פרקים יג-יד), מול התקווה שמלווה את הדור השני, דור חדש אמיץ, המונהג בידי מנהיגים חדשים ונמרצים לקראת הכניסה לארץ וכיבושה.

לצד החלוקה הזו ניתן להבחין בכמה סיפורי מדבר שחוזרים לכאורה על מוטיבים אותם פגשנו כבר בסיפורי המדבר של ספר שמות:

סיפור המן חוזר פעמיים בספר שמות ובספר במדבר. פעמיים מגיע השלו לגוון את מזונם של בני ישראל. הן בשמות והן בדברים העם צמא למים, מתלונן ומשה נשלח להכות על הסלע ולהוציא להם מים למען הרוות את צימאונם. פעמיים נבחרת קבוצת מנהיגות לצידו של משה כדי למנוע את שחיקתו פעם בשמות - השופטים השרים, ופעם במדבר יא - עת נוח הרוח על שבעים הזקנים. פעמיים חוטא העם בחטא כבד; פעם בשמות, בחטא העגל, ופעם במדבר בחטא המרגלים.

אם נבחן את הסיפורים הכפולים בשמות ובמדבר נבחין על נקלה בשיטה. בעוד שבתיאור הראשון שבספר שמות האירוע מסתיים בטוב או לפחות בסליחה ובהבנה, הרי שבתיאור המקביל בספר במדבר פורץ משבר קשה בעקבות האירוע. כך בסיפור בשמות השלו נח בכל ערב על המחנה ומספק לישראל בשר ואילו בספר במדבר מוכים למוות כל האוכלים מהשלו כאשר הבשר עודנו בין שיניהם. בפרשת יתרו משה אינו מבחין כלל בעומס המוטל עליו ורק יתרו, חותנו מאיץ בו להתחלק בעבודה הקשה עם שופטים מנהיגים נוספים ואילו בספר במדבר משה זוכה לשבעים זקנים המסייעים בידו רק לאחר התפרצות קשה. חטא העגל אמנם מביא לפורענות קשה אך הוא מלווה גם בסליחה והתפייסות. לעומתו, חטא המרגלים המקביל לו בספר במדבר הוא שחורץ את דינם של

דור המדבר למוות ולאבדן הזכות להיכנס לארץ. מהי אפוא המשמעות של הסיפורים החוזרים? מה רצתה התורה לומר לנו בפער השיטתי בין סיפורי שמות לסיפורי במדבר?

סיפורי התלונה במדבר אינם אלא ניסיונות ראשונים שטבעי שאדם או קבוצה יחוו בהם גם כישלונות. השאלה היא האם הלקח מהכישלון נלמד וכיצד יתמודדו עמם היחיד או החברה בניסיון הבא. כאשר הכישלונות חוזרים ונשנים גם התגובה להם משתנה עד להחלטה הקשה לוותר על הדור ולקוות לדור חדש.

התקופה שבין פסח לשבועות היא תקופת ימי הגאולה. זה הזמן להביט לאחור וללמוד משגיאות העבר. אל לנו להיות שאננים ולשאוב ביטחון מהסלחנות בה התקבלו שגיאות הילדות שלנו, כעם המתחדש בארצו. זה הזמן לעשות ולתקן כדי שנגיע אל הארץ המובטחת.

עיון מיוחד מזיק אותנו סיפור ההכאה בסלע. גם כאן לפנינו שני סיפורים כמעט זהים (רבי יוסף, בכור שור סבר שאינם אלא סיפור אחד!). גם כאן הסיפור בשמות נגמר בנחת והסיפור במדבר נגמר בטרגדיה – משה ואהרן מאבדים את זכותם להיכנס לארץ. אלא שכאן נדרש עיון מיוחד; זהו הסיפור הכפול היחידי שמופיע בחלקו השני של ספר במדבר, בפרקים המתארים את דור הבנים. מסתבר שההמתנה לדור חדש מצריכה גם החלפת מנהיגות, ובכך דחייתו של הדור נשלמת, הן לגבי העם והן לגבי מנהיגיו. לא רק עם ישראל שחטא ימות במדבר אלא גם משה, מנהיגו הנערץ, כבר אינו מתאים להיכנס לארץ.

המעבר ממצרים לישראל לא יכול לבוא בחטף. הוא דורש לימוד, לימוד בין דורי ורק הדור שנולד חופשי, במדבר, יזכה להיכנס לארץ מלווה במנהיגות חדשה.

נח חיות. חבר קבוצת יבנה ומנהל מרכז יעקב הרצוג ללימודי יהדות

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il